

BESKID

Nr 2(8) marzec - kwiecień 1991

PISMO ODDZIAŁU POLSKIEGO TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO
* BESKID * w Nowym Sączu

PLAN WYCIECZEK NA I PÓŁROCZE 1991

1. 10.03. Jaworzyna Krynicka, Łabowska Hala
2. 23.03. Pasma Radziejowej
3. 7.04. Krokusy w Tatrach (Dolina Chochołowska - Przełęcz Iwaniacka - Przysłop Miętusi - Przełęcz w Grzybowcu - Dolina Strążyska)
4. 14.04. Szlak Bł.Kingi (I odcinek: Stary Sącz - Przehyba - Dzwonkówka - Krościenko)
5. 1.05. Szlak Bł.Kingi (II odcinek: Krościenko - Przełęcz Szopka - Trzy Korony - Góra Zamkowa - Sokolica - Krościenko)
6. 11.05. Luboń Wielki przez Perć Borkowskiego
7. 19.05. Tatry: Rusinowa Polana - Gęsia Szyja
8. 25/26.05. Spotkanie jubileuszowe z okazji 85-lecia Oddziału PTT "Beskid" w Nowym Sączu (Beskid Sądecki) - z grochówką
9. 2.06. Zimne, Dubne
10. 8.06. Beskid Niski (Lackowa)
11. 16.06. Tatry (Czerwone Wierchy)
12. 23.06. Tatry (grań nad Chochołowską)
13. 29.06. Radziejowa (tradycyjna wycieczka historyczną trasą z 1906 roku: Piwniczna - Niemcowa - Wielki Rogacz - Radziejowa - Konieczna - Rytko (na trasie grochówka).

Terminy i trasy mogą ulec zmianie. W przypadku ponownego otwarcia południowej granicy, planujemy zorganizowanie przynajmniej jednej wycieczki na Słowację miesięcznie.

~~~~~
Lech Traciński

FORMY OCHRONY PRZYRODY I KRAJOBRAZU W WOJEWÓDZTWIE NOWOSĄDECKIM

Powstałe w wyniku długiej ewolucji obecne uregulowania prawne ustanowiły następujące konserwatorskie formy ochrony cennych przyrodniczo terenów i elementów przyrody:

1. Parki Narodowe - obszary (ponad 500 ha) o szczególnych naturalnych wartościach przyrodniczych, wyjątkowo cennych ze względów naukowych, dydaktycznych, społecznych, kulturalnych i wychowawczych. Tworzone są w drodze rozporządzenia Rady Ministrów na wniosek Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa.

Wśród szesnastu istniejących już w Polsce Parków Narodowych cztery znajdują się w woj. nowosądeckim, w tym jeden na granicy z woj. bielskim. Są to:

- **TATRZANSKI PARK NARODOWY** utworzony 1.01.1955 r. o powierzchni 21.164 ha. Siedziba Dyrekcji - Zakopane, ul. Chałubińskiego 42 a.
- **PIENINSKI PARK NARODOWY** utworzony 1.01.1955 r. o powierzchni 2.329 ha. Siedziba Dyrekcji - Krościenko n/Dunajcem, ul. Jagiellońska 107.
- **GORCZANSKI PARK NARODOWY** utworzony 1.01.1981 r. o powierzchni 6.741 ha. Siedziba Dyrekcji - Rzeki, poczta Szczawa.
- **BABIOGORSKI PARK NARODOWY** utworzony 1.01.1955 r. o powierzchni 1.734 ha, w tym w woj. nowosądeckim 410 ha. Siedziba Dyrekcji - Zawoja, woj. bielskie.

Planuje się również utworzenie **MAGURSKIEGO PARKU NARODOWEGO** na granicy z woj. krośnieńskim, obejmującego Magurę Wątkowską i Nadleśnictwo Żmigród.

2. Rezerваты przyrody - obszary do 500 ha, na których ze względów naukowych, dydaktycznych i turystycznych podlega ochronie całość przyrody albo poszczególne jej składniki: zespoły zwierzęce czy roślinne, fragmenty krajobrazu. Uznanie za rezerwat przyrody następuje w drodze zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa.

Z około 1000 istniejących w kraju rezerwatów przyrody 32 znajdują się w woj. nowosądeckim i zajmują łącznie 848,41 ha. W 1991 roku spodziewane jest utworzenie trzech dalszych rezerwatów.

3. Pomniki przyrody - twory przyrody i ich skupiska, chronione ze względu na szczególne znaczenie naukowe, estetyczne, historyczno-pamiętkowe oraz swoiste cechy krajobrazu. Uznania za pomnik przyrody dokonuje wojewoda na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

W woj. nowosądeckim zarejestrowane są aktualnie 344 pomniki przyrody jako twory pojedyncze lub skupione, m.in. w zabytkowych parkach czy ogrodach wiejskich uznanych za zabytki, w liczbie 78 (na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody).

4. Gatunkowa ochrona roślin i zwierząt - określana jest zarządzeniem ministra (obecnie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa), w celu zachowania dziko rosnących i żyjących gatunków flory i fauny.

Gatunki roślin podlegające całkowitej lub częściowej ochronie określa rozporządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego (obecnie MOSZNiL) z dnia 30.04.1983 r. w sprawie wprowadzenia gatunkowej ochrony roślin.

Chronione gatunki zwierząt określa rozporządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 30.12.1983 r. w sprawie wprowadzenia gatunkowej ochrony zwierząt.

- Okresową ochronę wprowadzają ponadto:
- ustawa z dnia 18.04.1985 o rybactwie śródlądowym, która reguluje warunki chowu, hodowli, połowu i ochrony ryb i raków, ustalając również tzw. "kalendarz wędkarski".
  - rozporządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 17.11.1975 r. ustala natomiast "kalendarz łowiecki", precyzujący okresy polowań na zwierzęta łowne.

Gatunkowa ochrona roślin i zwierząt obowiązuje w sposób jednolity na terenie całego kraju.

● ● ● ● ●

W celu dalszej ochrony środowiska przyrodniczego, a szczególnie obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i estetyczno-krajobrazowych, na mocy zarządzeń wojewodów mogą być tworzone **Parki Krajobrazowe** oraz obszary chronionego krajobrazu (większe tereny charakterystyczne dla danego regionu, często wzbogacone pamiątkami kultury narodowej).

Wśród sześćdziesięciu parków krajobrazowych utworzonych w Polsce do końca 1990 roku znajduje się **POPRADZKI PARK KRAJOBRAZOWY** powstały 11.09.1987 r. na mocy uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Nowym Sączu na powierzchni 78.338 ha (w tym 23.938 ha zajmuje otulina) w Beskidzie Sądeckim, celem zapewnienia warunków dla kompleksowej ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych, uzdrowiskowych, turystycznych i kulturowych przed nieracjonalną gospo-

W planach perspektywicznych zagospodarowania przestrzennego woj. nowosądec-
kiego przewiduje się utworzenie:

- Parku Krajobrazowego "Beskid Niski",
- Parku Krajobrazowego Rożnowsko - Ciężkowickiego (wspólnie z woj. tarnowskim),
- Parku Krajobrazowego Doliny Rzeki Kamienicy Gorczańskiej,
- Parku Krajobrazowego Torfowisk Orawsko - Nowotarskich,
- Policzańskiego Parku Krajobrazowego (jeśli nie nastąpi poszerzenie granic Babiogórskiego Parku Narodowego),
- Gubałowskiego Parku Krajobrazowego,
- Kulturowo - Krajobrazowego Parku Spisza lub Parku Krajobrazowego Pienińskiego Pasa Skałkowego (z włączeniem Małych Pienin).

Obszary chronionego krajobrazu ani inne, dalsze formy ochrony przyrodniczej w woj. nowosądeckim jeszcze nie występują, chociaż w zakresie gospodarki leśnej większość lasów województwa uznaje się za lasy ochronne, spełniające obok funkcji produkcyjnych także funkcję ochrony gleby, wód, krajobrazu i klimatu.

Lech Traciński

PISALI O NAS

@	CZAS KRAKOWSKI	12.02.1991	Zebranie PTT
@	GAZETA KRAKOWSKA	13.02.1991	Zebranie "Beskidu"
@	DZIENNIK POLSKI	15.02.1991	Spotkają się taternicy
@	GŁOS SADECKI	28.02.1991	PTT działa
@	GAZETA KRAKOWSKA	28.02.1991	Stare nazwy - warto prześledzić zmiany

Z ARCHIWALNEJ PÓLKI

W numerze 5 "BESKIDU" opublikowany został zarys dziejów Oddziału PTT "Beskid" w Nowym Sączu. Obecnie, w celu przybliżenia naszym czytelnikom atmosfery tamtych dni, rozpoczynamy przedruk materiałów archiwalnych, które uzupełnią wspomniane opracowanie.

Dzisiejszy tekst zaczerpnięty został z 11 numeru tygodnika "ZIEMIA SADECKA" z dnia 12 lipca 1913 roku:

× × × × ×

W połowie czerwca odbyło się Walne Zgromadzenie Towarzystwa /1/ na którym w miejsce ustępującego z powodu przeniesienia pana radcy Topfera, wybrano prezesem pana inż. Suchanka.

Wydział zabiera się energicznie do pracy około dalszego rozwoju Towarzystwa. Ponadto stan kasy przedstawia się jak na nasze stosunki dość pomyślnie, postanowiono zająć się znaczeniem nowych dróg turystycznych, oraz poprawieniem starych.

Poprawienia znaczenia najwięcej uczęszczanej drogi turystycznej z Rytra przez Przehybę do Szczawnicy podjął się bawiący w Rytrze na wczasach znany miłośnik "Beskidów" prof. Sosnowski.

Dalej postanowiono poprawić znaczenie drogi z Rytra na Rohacz /2/, z Piwnicznej na Heliaszówkę /3/, z Piwnicznej na Pisną Hałę, uzupełnić znaczenie z Rytra na Makowicę, z Piwnicznej na Niemcową do połączenia z drogą Rytró - Rohacz i w innych.

Prace te muszą być przeprowadzone w bieżącym roku, aby przygotować sieć dróg turystycznych do "Przewodnika po Beskidach i Górcach", którego opracowaniem zajął się z wielkim zapałem prof. Sosnowski.

BE8KID 2/1991 3

Otrzymaliśmy wreszcie odznaki członkowskie PTT w cenie 8.000 zł. Prosimy o kontaktowanie się w tej sprawie z kol. Maciejem Zarembą lub punktem informacyjnym.

Nasi członkowie zamówili już ponad 50 swetrów organizacyjnych. Przypominamy, że zamówienia przyjmuje kol. Rudolf Gawlik, Nowy Sącz, ul. Kochanowskiego 32/50.

Decyzją z dnia 31.01.91 otrzymaliśmy z Urzędu Miejskiego dotację w wysokości 900.000 zł na dofinansowanie wycieczek organizowanych przez nasz Oddział. Dziękujemy Naczelnikowi Wydziału Kultury, Oświaty, Zdrowia i Turystyki Kazimierzowi Kuropescu.

Pan Kazimierz Magiera zwrócił się do nas z inicjatywą wyznaczenia Szla-
ku bł. Kingi. Nasz Oddział postanowił zająć się tą sprawą. Proponujemy prze-
prowadzenie tego szlaku ze Starego Sacza przez Przehybę - Przysióp - Dzwon-

Planujemy rozpoczęcie w tym roku penetracji gór zagranicznych. Byłyby to: - jednodniowe wycieczki w Tatry Słowackie (po zniesieniu wymogu posiadania zaproszeń przez władze CSFR).

- Szczegóły (terminy, programy, ceny) podamy w następnym numerze "BESKIDU".

BESKID 2/1991

Oddział Warszawski PTT zorganizował w Bieszczadach IV Zlot "WETLINA '91".
Oddział planuje stworzenie tam własnej bazy po wyremontowaniu jednej z chat.

Kol. Stanisław Gereg z Brzegu przy współpracy z kol. Desławskim z Wrocławia organizują po raz trzeci tradycyjne Ogólnopolskie Spotkanie Oddziałów i Ośrodków PTT. Tym razem odbędzie się ono w Krzeszowie koło Kamiennej Góry, w dniach 21 - 23 czerwca 1991. Na spotkanie zostali zaproszeni i obiecali przybyć ks.bp. Adam Dyczkowski oraz ks.prof. Roman Rogowski z Wrocławia. Zainteresowanych prosimy również o kontakt z kol. Maciejem Zarembą.

Oto niektóre imprezy Związku Podhalan na 1991 rok:

Rada Ministrów rozporządzeniem z 25.01.1991 r. znacznie rozszerzyła powierzchnię Bieszczadzkiego Parku Narodowego, bo z 15.710 ha do 27.064 ha (a jeszcze nie tak dawno było zaledwie nieco ponad 5 tys. ha). W skład Parku weszły spore obszary "worka", północne stoki Połoniny Wetlińskiej oraz rejon Bereków Górnych.

Dom Wydawniczy "ANKAR" wydał przewodnik "Pasma Radziejowej Beskidu Sądeckiego" autorstwa Andrzeja Matuszczyka. Szkoda tylko, że autor powtarza błędy spotykane w niektórych dawnych publikacjach, np. że Kazimierz Wielki wybudował zamek w Starym Sączu).

W numerze 7 m.in. fragment powieści "We mgle świtu", czyli pierwszej części trylogii "Chochołowscy", napisanej przed wojną przez nowosądeckiego prof. Eugeniusza Pawłowskiego. Czy kiedykolwiek doczekamy się wznowienia tej nie wydawanej w PRL powieści?

W zakopiańskim Domu Turysty (na 1 piętrze) p. Miłosz Martynowicz otworzył Księgarnię Górska im. Tadeusza Staicha.

6

BESKID 2/1991

A nam jest szkoda lata...

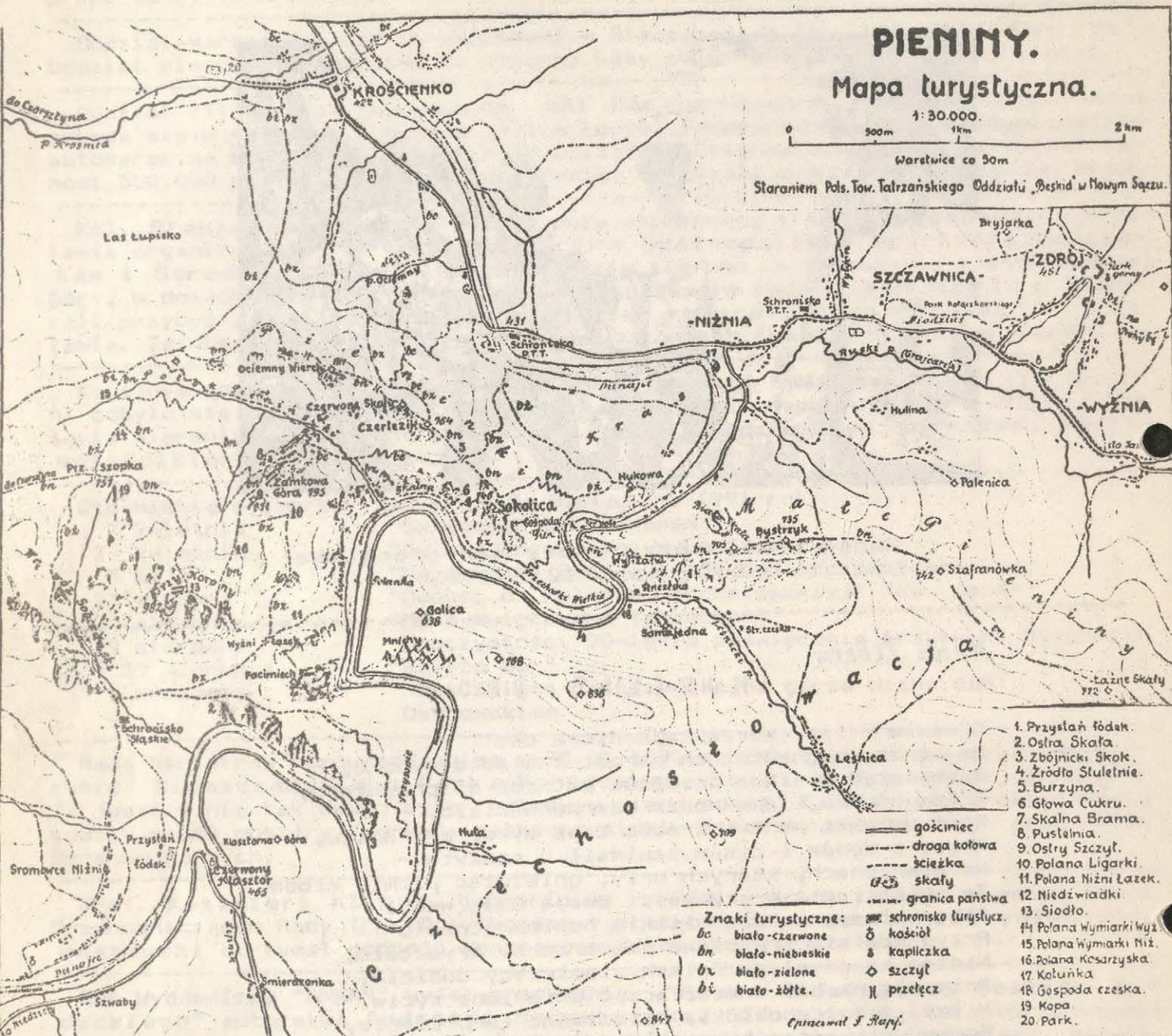
Rudek Gawlik przy pracy nad grochówką
(Lubogoszcz, 12.08.1990)

Anna Libera

M O R S K I E   O K O

Odpadnie z lica morza tajemnicze oko!
 Na stromych grzbietach Karpat zasiadło wysoko,
 Jakby stąd w nieba przepaść patrzeć ci przystało,
 Z łąz smutku, jaką rodzi oderwane ciało. -
 Kość wklęsłą na twe źródło czas wykuł z granitu,
 Rzęsy z dębów i cisów zawiesił u szczytu -
 Na wierzchach, których orły, gnieźdząc plemię młode,
 Za zwierciadło w przepaści twoją mają wodę. -
 Albo spłoszona koza bliskim hukiem strzału
 Przygląda się trwożliwa powierzchni kryształu,
 Widząc na czystych falach siostrzycy odbicie,
 Pnie się na dół wraz złączyci uniesione życie.
 W twej żrenicy obłoki, zmieniając farb cienie,
 Gonią uciekające barwiste odzienie,
 Lub złudzona noc jasna, patrząc na swe lice,
 Widzi, dumna, podwójne gwiazdy i księżycy:
 I słońce, siejąc wkoło promieniem złocistym,
 Uśmiecha się swej twarzy w twym zwierciadle czystym. -
 O cudo! Gdzie opoki na masy się zbiły,
 W bazaltu piersiach łoża zdrojom wyżłobiły,
 Ciągnąc dechem podziemnym śliskiej wody płyny,
 Wznoszą ją ku gór szczytom z bezdennej głębiny.
 A opasawszy grzbiety twardymi szeroko,
 W objęciach nierozdziergłych tulą Morskie Oko.
 Gdzie rzucić myśl zniesioną którą podziw płoszy?
 Ja ją ciskam w niebiosy z czystą łąz rozkoszy. -
 Ciszo! ty dokończ reszty, gdyż sobą nie wiadom,
 Tylko twórcy tych cudów hołd głęboki składam.

Mapa z przewodnika, którego stronę tytułową przypomniał mi
w poprzednim numerze

BESKID

PISMO DO UŻYTKU WEWNĘTRZNEGO
POLSKIEGO TOWARZYSTWA TATRZAŃSKIEGO
"BESKID" w NOWYM SĄCZU

Redakcja: Maciej Zaremba. ✉ Adres Redakcji:

33-300 NOWY SĄCZ, ul. Królowej Jadwigi 43 m.7, tel. 262-74. Nakł. 150 egz.

